

Рецензия

От проф. д-р Мария Златкова Станкова, с научна специалност „Икономика и управление на туризма“, член на научно жури по обявен конкурс за академичната длъжност „доцент“ към Международно Висше Бизнес Училище, съгласно Заповед на Ректора с № 29 /13.02.2024 г.

Относно: конкурс за академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9 Туризъм (Устойчиво регионално развитие на туризма), публикуван в Държавен вестник, бр. 103 от 12.12.2023 г., с единствен кандидат д-р Десислава Иванова Алексова.

Основание за представяне на рецензията: решение на първото заседание на научното жури по процедурата, проведено онлайн на 20.02.2024 г. от 11:00 ч.

Рецензията е изготвена на основание заповед № 29 /13.02.2024 г. на Ректора на Международно Висше Бизнес Училище (МВБУ). Съдържането ѝ е съобразено с действащите законови и подзаконовни актове в Република България и МВБУ. В структурно отношение, тя е съставена от пет части и заключение, в които е оценена изследователската, учебната и преподавателска дейност на кандидата и неговите приноси, както и са дадени бележки и препоръки.

I. Справка за кандидата

Единствен кандидат по конкурса е гл. ас. д-р Десислава Иванова Алексова. Представената от нея по процедурата автобиография, е достатъчно подробна и позволява да се направи извода, че д-р Алексова има богат професионален, научно-приложен и педагогически опит. От фактологичните данни е видно, че тя е с повече от 20 годишен опит като преподавател, организатор, експерт и изследовател в сферата на туризма. Във времето, тя е проявявала интерес към участия в различни форуми за повишаване на квалификацията в страната и чужбина. Осъществявала е научно ръководство на дипломанти в НБУ и МВБУ в различни времеви периоди. Работила е по изпълнението на над 30 приложни и бизнес проекти и има професионален опит в образователни, научни и туристически институции, фирми и организации, за който представя в доказателство набор от референции.

Десислава Алексова е завършила бакалавърска и магистърска степен в ПН 3.9 Туризъм в Нов Български университет в периода 1998 – 2003 г. През следващите години, до 2020 г., е усъвършенствала компетентностите си в поредица от специализирани курсове по основи на маркетинга, дигитален брандинг, управление на защитените територии и пр. Придобила е ОНС „Доктор“ в ПН 3.9 Туризъм след успешна защита на дисертационен труд на тема: „Изследване на туристическия потенциал на община Ботевград за устойчиво развитие на дестинацията“. Развива собствен бизнес, както и членува в Българска туристическа камара и Асоциацията на парковете в България. Владее английски и испански езици.

Към момента, д-р Д. Алексова е преподавател в Международно висше бизнес училище – Ботевград на академичната длъжност „главен асистент“. Възложено ѝ е провеждането на 9 курса, сред които „География за травел агенти“, „Планиране и развитие на туризма в България“, „Туристическо търсене“, „Културно-историческо наследство на България“, „Теренно проучване на туристически дестинации“, „Планиране и развитие на туристически дестинации“, „Управление на локална туристическа дестинация“ и др. Оценката на учебно-преподавателската дейност на гл. ас. д-р Алексова изисква да се отчете ангажираността ѝ с работа по различни по своя характер практически прояви, както и интересът ѝ към постоянно надграждане на професионалните качества и умения. В този аспект се проследява и научноизследователската ѝ активност, в посока към заемане на академичната длъжност „доцент“. Тя определено е свързана с работата на д-р Алексова като експерт в проектни екипи и работни групи на национални и международни проекти и научно-приложни разработки за различни институции.

II. Обща характеристика на трудовете, представени по конкурса

Изпълнение на изискванията за академичната длъжност

За участие в конкурса, д-р Десислава Алексова е представила 1 монография - хабилитационен труд по конкурса, 1 публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор", 3 студии, 34 научни доклада и 14 статии. Две от публикациите са реферирани в Web of Science (NN 4, 52).

От всичките 53 публикации, 50 се приемат за оценка. Изключва се публикуваната книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор". Също така, след внимателно запознаване с тематичната насоченост на публикации с N 31 и N 47, същите са извадени от обхвата на рецензията, като не съвпадат със спецификата на конкурсната тематика. В съдържанието на останалите не се установява тематично дублиране и връзки с докторантския труд на кандидата. Трябва да се посочи, че част от публикациите се датират към периода на 2009 г. (две на брой - NN 5, 6). Представят се и такива от 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 г. По вид, брой и обем тези публикации са както следва:

Таблица 1. Публикации, представени по качествени и количествени признаци

№	Вид на публикацията	Авторство				Номерация на публикациите (№, №)	На чужд език Англ. (№,№..)	Общо	
		Самостоятелни		В съавторство				Публ. бр.	Стр. бр.
		бр.	стр.	бр.	стр.				
1.	Монографии	1	418 с.	-	-	Група В - N 2	-	1	418 с.
2.	Студии	2	22 с. 38 с.	1	35 с.	Група Г: NN 52,53,54	-	3	95 с.
3.	Научни статии	7	79 с.	7	57 с.	Група Г: NN 5,6,18,21,23,28,29,33 ,34,41,42,46,50,51	NN 21,34, 41,42,46, 50	14	136 с.
4.	Научни доклади	21	232 с.	11	101 с.	Група Г: NN 4,7,8,9,10,11,12,13,1 4,15,16,17,19,20,22,2 4,25,26,27,30,32,35,3	NN 4,20,26,36, 45	32	333 с.

						6,37,38,39,40,43,44,45,48,49			
	Общо	31	789	19	193		11	50	982 с.

Общо 31 от публикациите, представени по процедурата са самостоятелно разработени от кандидата. Преобладаващата част от тях, са в специализирани издания в страната, с редакционни съвети или колегии. Прави впечатление, че голяма част от тях, могат да се ползват в учебния процес, както и да бъдат полезни на туристическия бизнес.

Справка минимални изисквания

От подадените документи на участника в конкурса – гл. ас. д-р Десислава Иванова Алексова е видно, че са постигнати приетите препоръчителни научни и наукометрични формални изисквания към кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент”. Приведеният доказателствен материал е в съответствие със спецификата на професионалното направление, в което е обявен конкурса. От приложена от Д. Алексова справка за цитируемост е видно, че нейни трудове са цитирани от 46 български и чуждестранни автори (приложени справки на цитати).

Представена е самооценка за изпълнение на минималните национални изисквания на кандидата, като участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” в ПН 3.9 Туризм, според която са изчислени общо 859,5 точки при изискуем минимум от 400. От тях следва да бъдат приспаднати публикациите, не попаднали в обхвата на рецензията, при което окончателната сума точки възлиза на 772.

III. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В списъка на научната продукция на кандидата могат да се обобщят четири основни категории публикации: *монографии, студии, научни статии и научни доклади в областта на туризма, устойчивото и регионално развитие*. По своята структура и обем, тази научна продукция обхваща:

1. Монографии:

Основно се разглежда монографичния труд, разработен самостоятелно: „Устойчиво развитие на община Чипровци като туристическа дестинация. Създаване на туристически бранд и стратегическо планиране” (2021). Академично издателство: За буквите – О писменехъ, София (страници: 418) - N 3. Той е пряко относим към конкурсната тематика и засяга важен аспект на стратегическото планиране, ориентирано като организация и технология на местно ниво.

В този основен труд, вниманието на автора е насочено към изследване на туристическата среда и устойчивото развитие на туристическа дестинация, идентифицирана на регионален признак. С оглед на това, Д. Алексова представя основните теоретични интерпретации за туристическата дестинация, позиционирането ѝ по кривата на жизнения цикъл и разработването на разпознаваем бранд. Фокус е поставен върху развитието на община Чипровци, като териториална система за отдих и туризъм, а избрания подход е интердисциплинарен, така че да се постигне адаптиране и прилагане на работещ модел и утвърдени методики за устойчиво развитие на местно ниво.

Трудът е разработен в четири глави, които представят съществуващи практики на райониране и проучване на туристическите ресурси, както и различни модели на туристическо райониране. На тази база, е предложена таксономична схема за туристическо микрорайониране и зонироване на дестинация на локално ниво,

систематизирана чрез наблюдения и експертен опит на автора. Проучен е ресурсния потенциал в избрания обект - община Чипровци. В продължение, според логическата рамка на разработката, изследването е развито и в посока проучване на проявленията на устойчивото развитие за подбрани дестинации, така че да се идентифицират критерии и показатели за устойчиво туристическо развитие на местно ниво. Така, за постигане на завършеност, е предложен туристически бранд Чипровци, като част от цялостна управленска концепция и изведени стратегически приоритети за устойчиво туристическо развитие на община Чипровци.

В общ план, в този труд авторът подчертава необходимостта от системно подхождане към въпросите на устойчивостта за туристическите дестинации, формирани на местно ниво. Възможностите, които идентифицира са обвързани с използване и прилагане на критериите и показателите за анализ и оценка на туристическия потенциал, при ясно изведени стратегическите цели във връзка с устойчивото развитие, идентичността и репутацията на дестинацията. Видно е, че Д. Алексиева е наясно с ограниченията от информационен характер, които стесняват обхвата на изследване, сред които, на първо място, поставя липсата на достатъчно актуална и достоверна информация за туристическите ресурси и обекти на територията на общината, доставчиците на услуги и състоянието на туристическото предлагане. За да ги преодолее, си служи с приомите на анкетните проучвания, провеждайки такива сред местната общност и посетителите (2021 г.), а резултат извежда конкретни изводи и препоръки.

Обосновавайки интереса си към проблемния обхват на труда, представен като хабилитационен по конкурса, Д. Алексиева го представя като провокиран от работата ѝ по проекти и инициативи в територията, която разглежда. Същевременно, в него са отразени и установените от нея контакти в процеса на работа с местната общност. Също така, прави и уточнението, че разработката представя, преработени и допълнени от нея, част от резултатите по проект „Приказката на килима: Създаване и първоначално маркетингане на нов трансграничен туристически продукт, свързващ районите на Пирот и Чипровци чрез техните споделени килимарски традиции“¹. Д. Алексиева отбелязва, че основата върху която работи, е във връзка с експертна работа по Дейност 1 на широк авторски колектив: преподаватели и експерти на МВБУ, външни експерти, представители на Исторически музей – Чипровци, Музей на Понишавието – Пирот, Община Чипровци, Община Пирот, местни сдружения и представители на артистичните среди от трансграничния район. По-конкретно, става дума за проучване на килимарските традиции и туристическия потенциал в трансграничния район на Чипровци и Пирот; SWOT анализ и маркетингов план; концепции на туристически продукт, концепции за разработване на маркетингови инструменти по проекта, както и до материали, част от Средносрочната маркетингова стратегия за устойчиво развитие на туризма в трансграничния регион на Чипровци и Пирот 2021 – 2025 г. Включването им в книгата, е със съгласие на водещия партньор.

2. Студии

Д. Алексова е автор на 3 студии (с номера в библиографската справка NN 52, 53, 54), една от които е публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация (N 52).

Изследователските интереси на кандидата, намерили израз в посочените публикации, са насочени към проучване на потенциала за устойчиво туристическо развитие, с ориентация към местния/регионален профил на дестинациите. По-конкретно,

¹ с номер СВ007.2.12.121, финансиран по програма Interreg IPA-CBC Bulgaria – Serbia и водещ партньор - Международно висше бизнес училище.

те са посветени на въпросите за устойчиво развитие на културния и еко туризма в Община Ботевград, както и на прилагане на механизми за устойчиво развитие в националните курорти на България. В резултат, са изведени препоръки и предложения за разработване параметрите на туристически продукт.

3. Научни статии (самостоятелни и в съавторство):

Представени са за рецензиране 14 научни статии, публикувани в специализирани български и чуждестранни издания. Сред тях, в рамките на тематичната ориентация на конкурса, правят впечатление:

N 5. Алексова, Д., Д. Гюрова. 2009. Развитие на ботанически туризъм в района на селата Ягодина, Триград и Мугла. Екологично инженерство и опазване на околната среда = Ecological Engineering and Environment Protection, 8 (3-4), с. 112-118. ISSN 1311-8668 (<http://eprints.nbu.bg/id/eprint/1647/>)

N 6. Алексова, Д. 2009. Създаване на трансграничен парк "Родопи" - опазване на природните ресурси и устойчиво развитие на туризма. Екологично инженерство и опазване на околната среда = Ecological Engineering and Environment Protection. 8. (3-4), с. 119-127. ISSN 1311-8668 (<https://eprints.nbu.bg/id/eprint/1646/2/9.pdf>)

N 34. Alexova, D. 2019. Sustainable Development of Tourist Destination on Example of Botevgrad Municipality, Quaestus, Numerul 14, Anul 8, 2019, pp. 45-61, ISSN 2285-424X

N 41, Alexova, D. 2021. Concept for tourist zoning of Kostinbrod Municipality – a mechanism for sustainable development of tourism. Socio Brains, Publisher Smart ideas – wise decisions. Sofia, issue 78, p. 448-459, ISSN 2367-5721 (online)

В изброените, както и в останалите научни статии на д-р Алексова, проличават уменията ѝ да декомпозира, анализира и обобщава, така че да достигне до решения, отнасящи се до конкретни проблеми, касаещи управлението на туристическите дестинации, с оглед на устойчивото развитие и регионалните особености.

4. Научни доклади (самостоятелни и в съавторство):

Публикации от участие в научни форуми – общо 34 научни доклада, представени и публикувани в сборници от национални и международни научни форуми.

От представените по процедурата публикации в тази категория, бих искала да открия следните:

N 4. Alexova, D., E. Alexandrova, M. Vodenska and N. Popova. 2021. Contemporary Challenges to the Sustainable Development of Tourism in the National Resorts of Bulgaria. Sixth International Scientific Conference “BUSINESS AND REGIONAL DEVELOPMENT”, Business Development, Innovation and Circular Economy, ISSN: 2261-2424 – публикуван в сборник, индексан в Web of Science (https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/31/shsconf_brd2021_02011.pdf)

N 27. Алексова, Д. 2019. Конкурентоспособност на дестинациите чрез създаване на креативни туристически инициативи и атракции по примера на община Ботевград. В: Сборник с доклади XV Международна научна конференция по иновации и предприемачество. София, МББУ, с. 58-71., ISBN 978-954-9432-83-1 (CD)

N 36. Alexova, D. 2019. Studies and problems in the ecotourist supply in the Western Rhodopes region. Emerging Markets Economics and Business. Contributions of young researchers. Proceedings of the 9th International Conference of Doctoral students and Young Researchers. No.7, December, 2019, Oradea University Press, pp. 174-177, ISBN 978-606-10-2076-8, ISSN 2344-6617 (print), ISSN 2601-1840 (online), ISSN-L 2344-6617N 15.

№ 37. Алексова, Д. 2020. Методика за устойчиво развитие на туристическа дестинация, In: сборник доклади от Международна студентско-докторантска конференция „Устойчив туризъм - перспективи и предизвикателства“, изд. „Авангард прима“, София, с. 263-277, ISBN 978-619-239-423-3

№ 43. Алексова, Д. 2022. Внедряване на регионална марка за качество в туризма „Горна Малина – зелена община“. В: Образованието в глобалния свят и новите технологии. Университетите от Югоизточна Европа и Азия – интелигентна дестинация за култура, туризъм, младеж, изкуствен интелект и блокчейн технологии. София: „За буквите – О писменехъ“, с. 50 - 62. ISBN 978-619-185-550-6

След запознаването ми с представените научни доклади, мога да отбележа, че професионалният интерес на кандидата по темата конкурса е очевиден, така също, както и готовността му да анализира важни проблеми, теоретични и практически постановки, свързани с теорията на туризма, устойчивото развитие, алтернативните и специализирани видове туризъм, изследвани на регионално ниво. При все, че се откриват отделни публикации (№№ 45, 46 и 47), които могат да се опишат като гранично релевантни към проблемите на устойчивото регионално развитие на туризма.

Обобщавайки по-горе изложената фактология, приемам, че е представена за рецензиране значителна по обем научна продукция, която в основната си част съответства като тематика на обявения конкурс. Представените материали за оценка и рецензиране, самостоятелно разработени от кандидата и, в които е участвал като съ-автор, възлизат на 982 страници. Публикациите са посветени на актуални за теорията и практиката на туризма в България въпроси. Монографиите, студиите и научните статии разглеждат различни аспекти на изследваната проблематика. Приемам също, че те, заедно с научните доклади, са релевантни към тематиката на конкурса, при все, че някои от последните се датират към периода 2009-2015 г. Този факт, обаче оценявам положително, тъй като считам, че се явява потвърждение на дългогодишните усилия на кандидата да усъвършенства себе си като изследовател и преподавател.

IV. Оценка на получените научни и научно-приложни приноси

След като се запознах с разработките на гл. ас. д-р Десислава Алексова, стигам до извода, че тя притежава добра литературна осведоменост и умения да систематизира и да осмисля достигнатото в сферата на изследователските си интереси.

Според мен, в представените по конкурса публикации се откриват най-общо 4 направления, отнасящи се до научни и научно-приложни въпроси:

- Устойчивото развитие на регионални туристически дестинации;
- Организацията и управлението на туристическото предлагане при специализираните видове туризъм;
- Туристическия брандинг и геймификация;
- Опазването на туристическите ресурси, планирането и управлението на туризма в защитените територии.

Считам, че като основни приноси в цялостното творчество на кандидата могат да бъдат посочени следните:

1. Анализирани са факторите, оказващи влияние върху стратегическата рамка за устойчиво развитие на регионални туристически дестинации в България, като е предложен модел за устойчиво развитие на формираща се туристическа дестинация по примера на конкретно изследвана такава – Ботевград (№ 2, 34, 37).

2. Предложен е туристически бранд и визуална идентичност на община Чипровци, при съобразяване на местните особености, в сътрудничество с професионалисти от сферата на дизайна (N 2, 15, 32).

3. Представена е авторска таксономична схема за туристическо микрорайониране и зонирание на дестинация и са проучени добри практики за туристическо зонирание в България (NN 2, 4, 6, 7, 8, 14, 19, 41).

4. Изведени са обобщения, имащи теоретично и методологическо значение за подобряване организацията на различни специализирани видове туризъм и алтернативно туристическо предлагане на дестинациите (Публикации NN 5, 8, 18, 19, 21, 23, 25, 26, 29, 33, 35, 36, 39,42, 47, 50, 51, 52, 53).

Най-общо, научните приноси се откриват в разработките на кандидата, свързани с теоретичните аспекти на туристическото микрорайониране, пречупени през призмата на устойчивото развитие. Практико-приложните приноси се забелязват в представените от него научни доклади и статии, предлагащи приложим механизъм за организацията и управлението на туризма, по устойчив и съобразен със спецификата на туристическа дестинация на местно ниво начин, включително за слабо развити и обезлюдени райони, които все още не са утвърдени като туристически дестинации.

Така представени, приносите на гл. ас. д-р Алексова отразяват насочеността на изследователските ѝ търсения към проучване на конкретни модели за идентифициране и справяне с проблемите на туристическата дестинация в регионален аспект, при следване на добрите практики в областта на устойчивото туристическо развитие и популяризирането и интегрирането на утвърдени критерии и показатели в тази връзка, за дестинация България.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси

В подложената на рецензия и анализ научна продукция на кандидата е добре очертана концентрацията на изследователските му интереси. Впечатление прави отношението му към изясняване спецификата на проблемите и в същото време, опитите му да превъзмогне трудностите, с които се сблъсква в стремежа си да бъде пунктуален. Като цяло, в разработките на д-р Алексова не се откриват сериозни слабости, които да намалят положителни им качества. Позволявам си обаче, да направя препоръка – считам, че въпреки големия брой публикации на кандидата, те не са достатъчно разгласени и не са добили популярност сред външни аудитории. Добре би било, д-р Алексова да разшири изявите си по-представително, освен в страната, така също и в чужбина. По този начин ще допринесе за утвърждаване на някои свои изводи, които реално могат да имат по-широк практически отзвук за индустрията на туризма. Бих добавила също и препоръката да разшири регионалния профил на изследванията си и в други мащаби.

Направените коментари в никакъв случай не омаловажават научните и приложни приноси на кандидата и имат характер, преди всичко на предложения за по-нататъшното му развитие като изследовател.

Заклучение

От проверката на документите по конкурса считам, че процедурата по избора за доцент е съобразена; спазени са изискванията на законовите и подзаконовите актове, както и на процедурите във обявилото конкурса висше училище.

Запознаването с документите по конкурса и оценката на публикациите на кандидата ми дават основание да направя следните изводи:

1. В конкурса той е единствен кандидат;
2. Притежава образователната и научна степен „доктор“;
3. Заема академичната длъжност „главен асистент“ във висшето училище, обявило конкурса;
4. Осигурена му е необходимата аудиторна и извънаудиторна заетост;
5. Възложени са му общо 9 лекционни курса;
6. Има издадени собствени разработки, относими към преподавани от него дисциплини, пряко обвързани с тематиката на конкурса – като например, по „Планиране и развитие на туризма в България“ и „Управление на локална туристическа дестинация“;
7. Кандидатства в конкурса с достатъчно по количество, несвързана с докторската дисертация научна продукция, включваща 1 монография - хабилитационен труд по конкурса, 3 студии, 32 научни доклада и 14 статии с общ обем от 982 страници;
8. Документирани са общо 46 цитирания на кандидата от други автори, съгласно представена справка от НАЦИД;
9. В своята съвкупност, оценените публикации съдържат набор от научни и научно-приложни приноси, с които се допълва и доразвива научното познание в областта на устойчивото управление на туризма в контекста на регионалните особености на туристическите дестинации.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове и анализирането им, мога да дам положителна оценка за присъждането на академичната длъжност ДОЦЕНТ на кандидата гл. ас. д-р Десислава Иванова Алексова в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9 „Туризм“ и научна специалност „Икономика и управление (Устойчиво регионално развитие на туризма)“ при МВБУ.

Благоевград,
31.03.2024 г.

Рецензент:
(проф. д-р М. Станкова)

